

УКРАЇНСЬКА ТЕМАТИКА НА СТОРІНКАХ AM UR-QUELL

Стаття присвячена 130-річчю від часу заснування народознавчого часопису *Am Ur-Quell*, а також висвітленню на його сторінках українознавчої тематики в контексті австрійського гуманітарного дискурсу кінця XIX ст. Незмінним випусковим редактором журналу був австрійський етнолог і фольклорист єврейського походження Фрідріх Саломо Краусс, який затвердив за собою статус провідного спеціаліста в галузі південнослов'янського фольклору, а сам журнал перетворив на одне із найвпливовіших німецькомовних фольклорних видань кінця XIX ст. у Європі – *Am Ur-Quell* поширювався далеко за межі Австро-Угорщини і був, відповідно, виразником і фіксатором народознавства як науки в країні.

Потужна популяризація фольклористики журналом *Am Ur-Quell* спричинила утворення в 1890-х роках більше десятка нових фольклорних товариств у Німеччині та Австро-Угорщині. Публікації з української тематики з'явилися на сторінках *Am Ur-Quell* вже в перший рік видання.

Ключові слова: *Am Ur-Quell*, Фрідріх Краусс, збирач, етнографія, фольклор.

The article deals with the 130th anniversary of establishing the ethnological journal *Am Ur-Quell* [At the Original Source in German], as well as with the covering, on its pages, of the place of Ukrainian studies in the context of the Austrian discourse of the humanities of the late XIXth century. The journal's constant editor-in-chief was the Austrian ethnologist and folklorist of Jewish origin Friedrich Salomon Krauss. He asserted his status of an outstanding specialist in the field of South Slavonic folklore, and transformed the journal itself into one of the most influential German-language folkloric editions in Europe in the 1890s – *Am Ur-Quell* spread far beyond Austria-Hungary and was, accordingly, a representative and recorder of ethnology as a science in the country.

Am Ur-Quell-held powerful popularization of folklore led to the formation of more than a dozen new folkloric societies in the 1890s in Germany and Austria-Hungary. Ukrainian-themed issues appeared on the pages of *Am Ur-Quell* as early as in the initial year of the edition.

Keywords: *Am Ur-Quell*, Friedrich Krauss, collector, ethnography, folklore.

У 2020 році виповниться 130 літ від часу заснування німецько-австрійського народознавчого часопису *Am Ur-Quell: Monatsschrift für Volkskunde* («З першоджерела: щомісячник з фольклору») [4]. Проіснувавши неповні 10 років (1890–1898), віденське видання, очолюване Фрідріхом Саломо Крауссом¹ (*Friedrich Salomo Krauss*), мало на меті збір, публікацію та популяризацію фольклорних джерел [3] Східної Європи (значна частина якої на той час входила до складу Австро-Угорської імперії), а також усних текстів Близького Сходу. Як науково-популярний журнал *Am Ur-Quell* постав з німецького *Am Urds-Brunnen* (1881–1889), орієнтованого на публікацію та дослідження середньовічних джерел і фольклору переважно північнонімецьких земель. Перейнявши аудиторію у Фердинанда Гофта (*Ferdinand Höft*) та Гайнріха Карстенса (*Heinrich Carstens*), редакторів *Am Urds-Brunnen*, Ф. Краусс розширив географічні межі публікованих першодже-

рел, що з часом призвело до концепційного конфлікту між колегами в редакційній політиці. На сторінках видання почали з'являтися єврейські, слов'янські, близько східні та індійські фольклорні та етнографічні матеріали, записані як академічними, так і непрофесійними збирачами [5, р. 66]. Окрім них, у щомісячнику публікували науково-теоретичні статті з фольклористики, бібліографії, рецензії на значимі та знакові видання.

Редакційна політика, спрямована на публікацію та популяризацію фольклорно-етнографічних джерел, була зумовлена поглядами Ф. Краусса, сформованими в мультикультурному та мультиконфесійному середовищі Габсбурзької монархії.

Народився Ф. Краусс у невеличкій єврейській общині мусульманського містечка Бурназовіца-Брод біля м. Пожеги у Західній Славонії (нині – територія Хорватії) у родині дрібного торговця мануфактурою Вільгельма Краусса та Ернестіни Херцог. Батько володів п'ятьма мовами,

був надзвичайно ерудованою людиною, хоча не зміг отримати фундаментальну університетську освіту; був знавцем німецької та єврейської класичної літератури, тривалий час публікував матеріали з єврейської тематики в єврейській газеті (*Allgemeine Zeitung des Judenthums*). Мати змалечку прищепила інтерес до фольклору і активно збирала для сина польовий матеріал серед південних слов'ян впродовж його багаторічної наукової діяльності.

Таке виховання дозволило сформувати Ф. Крауссу світогляд, вільний від містицизму та забобонів, що полегшило перебування у Віденському університеті, де він вивчав класичну філологію та історію. Активно та цілеспрямовано збирати фольклорний матеріал південних слов'ян Ф. Краусс продовжив по закінченню університету (1881), особливо в статусі члена Етнографічної комісії Віденського антропологічного товариства. Для Етнографічної комісії вчений уклав «Анкету з етнографії південних слов'ян», яка полегшувала збирачам на місцях комплектування етнографічних та фольклорних даних як серед слов'янського населення імперії, так і всього Балканського півострова. Упродовж осені 1884 – весни 1885 року Ф. Краусс здійснив фольклорно-етнографічну подорож Боснією, Герцеговиною та Хорватією, методологічно озброївшись власною анкетною. Анкета Ф. Краусса була високо оцінена сучасниками, перекладена багатьма європейськими мовами та навіть адаптована Лондонським антропологічним товариством для збору фольклорного матеріалу серед індійців.

Результати експедиції неодноразово оприлюднювалися на засіданнях різноманітних німецьких та австрійських наукових зібрань та були опубліковані у сімнадцяти наукових роботах. Незважаючи на такий вагомий науковий доробок, Ф. Краусс не зміг посісти доцентуру з філології південних слов'ян у Віденському університеті, що призвело до конфлікту вченого з колегами з Антропологічного товариства, а згодом і виходу Ф. Краусса з нього. Після чого Ф. Краусс зосередився на публікації власного наукового доробку, а також редакторській роботі в часопису *Am Ur-Quell*, вивівши регіональне німецьке видання на міжнародний рівень. Публікуючи в *Am Ur-Quell* зібраний південнослов'янський фоль-

клор (гусярські пісні, казки, оповідання, анекдоти), Ф. Краусс затвердив за собою статус провідного спеціаліста у галузі південнослов'янського фольклору, а сам журнал став одним із найвпливовіших німецькомовних фольклорних видань кінця XIX ст. у Європі. Звертаючись до своїх співробітників, він наголошував, що фольклористика – наука інтернаціональна, *Am Ur-Quell* поширювався далеко за межі Австро-Угорщини і був, відповідно, виразником і фіксатором народознавства як науки в країні. Загалом у зазначене десятиліття кредо Ф. Краусса – вивести фольклористику на вершину німецького гуманітарного антропологічного дискурсу. Тому є зрозумілим, що за будь-якої можливості Ф. Краусс підтримував науковців та аматорів шляхом поширення та популяризації фольклорних збірок німецького, єврейського та слов'янських народів [22]. Водночас він дбав про науковий рівень свого видання, що вимагало багато фізичних, емоційних та комунікативних зусиль. Потужна популяризація фольклористики журналом *Am Ur-Quell* спричинила утворення в 1890-х роках більше десятка нових фольклорних товариств у Німеччині та Австро-Угорщині. Ф. Краусс невпинно боровся з упередженнями проти євреїв, етнічних меншин в землях Габсбургів (таких, як боснійські мусульмани), гендерної нерівності (піднімав жіночу тематику у фольклорі). Він використовував опубліковані фольклорні джерела як найбільш ефективну зброю проти забобонів, спонукавши свого біографа Раймонда Берта твердити, що «для Краусса все, що він робив в ім'я науки, яка зачіпала всі його інтереси, насправді було продовженням його політичної активності та його полеміки проти антисемітизму» [6, S. 80].

Уже в першому випуску *Am Ur-Quell* 1890 року з'явилися публікації з українознавчої тематики Раймунда Ф. Кайндля, визначного дослідника Буковини та Гуцульщини, на той час ще студента Чернівецького університету. Перші публікації автора в *Am Ur-Quell* ілюстрували його доробок в галузі української етнографії та фольклору, як-от: «Два русинських міфи з Буковини» (*Zwei rutenische Mythen aus der Bukowina*), «Житлобудування та жертвоприношення у русинів» (*Hausbau und Bauopfer bei den Ruthenen*), «Народні вірування. З Буковини» (*Volksglauben. 3 Bukowina*).

Aus der Bukowina), «Чорти (мавки, щезники)» (*Die Teufel (nauky, szczechuny)*), «Народна медицина» (*Volksmedizin*). Ці замітки обсягом у півсторінки – сторінку мали скоріше інформативний характер і комплектувалися за тематичним видавничим принципом: у номері, присвяченому фольклору, автори публікували короткі сюжети з народної демонології, щодо Новорічних свят, магічних елементів в народній медицині тощо. Таким чином, номер журналу обсягом 20–25 сторінок ставав таким собі тематичним інформативним дайджестом, у якому одночасно містилися матеріали з різних європейських регіонів. З наступними номерами обсяг статей-повідомлень та фольклорних публікацій поступово збільшувався, і останній випуск 1898 року представлений повноцінними статтями, обсягом до аркуша.

У 1891 році Р. Кайндль опублікував на сторінках *Am Ur-Quell* наукове повідомлення «Баба Явдоха-Докія» (*Baba Jaudocha-Dokia*), у якому зафіксував народні метеорологічні уявлення буковинських українців середни березня. День 13 березня в народному календарі присвячений Явдосі – старій бабі, що носить дванадцять (в іншому варіанті – дев'ять) шарів хутра і уособлює останні холодні дні березня [9]. Поступово скидаючи шари теплого одягу, Явдоха наближує і теплі дні. Р. Кайндль наголосив, що міф про бабу Явдоху побутує й серед інших європейських народів, зокрема румунів.

Того ж року Р. Кайндль опублікував записи народних вірувань буковинців, пов'язаних із удачею злочинця. Її забезпечував магічний предмет, найчастіше людська гомілка, з якої робили чарівну сопліку, покликану присипляти жертв злочину для полегшення крадіжки (в одній з наукових ремарок, розміщених в одному з наступних томів, Р. Кайндль додав, що злодії «на удачу» могли носити із собою мізинець страченого злочинця, надаючи йому, таким чином, властивості своє рідного обереза). Водночас подаються й магічні форти захисту від крадіжок – люди окроплювали дзвони святою водою і калатали, вірячи, що звук церковного дзвону може зупинити злодія, якщо він перебуває на території села, і він, таким чином, не зможе перетнути межі – його буде легко впіймати. Загублені предмети вважали за-

браними нечистою силою, до якої зверталися з проханням повернути [11].

Також Р. Кайндль помістив у журналі сюжет з народної міфології, зафіксований у м. Рогатині та пов'язаний з небажанням домовика (Біди) бачити біля себе людей: вилазячи вночі з комину у вигляді худорлявої високої істоти, він лякає мешканців та псує речі. Оповідючи цей сюжет, Р. Кайндль наголошує, що саме так у народній уяві галичан виглядає Нещастя (в антропоморфній формі), і порівнює Біду зі Шкідником (Дзюмою) у буковинських українців [10].

На сторінках *Am Ur-Quell* Р. Кайндль ознайомив німецькомовних читачів з різдвяними та новорічними звичаями українців від Різдва до Йордана: розкрив сакральний зміст Святого вечора, описав дівочі святвечірні ворожіння на Рогатинщині. Дослідник зауважив спільність Різдвяно-новорічного циклу галичан та буковинців [12].

Не лишається поза увагою Р. Кайндля матеріал з народної демонології. Так, 1892 року він опублікував сюжет, записаний у с. Чуньків на Буковині, пов'язаний з уявленнями про відьму: у ніч на Святого Юрія (6 травня) вона збирає трави, за допомогою яких у майбутньому відбиратиме в корів молоко [13].

Морально-етичні стосунки всередині громади ілюструє матеріал про доброчесність «Присяга в народному житті». Р. Кайндль зазначає, що за загальноприйнятим переконанням, за неправдиву присягу доля часто карає втратою зору чи всиханням правої руки відразу після прийняття присяги або через тривалий проміжок часу. Однак, аби обійти присягу, лиходії тримали камінь під пахвою, коли складала брехливу присягу, а покарання за неправдиві дії потім мали ударяти по каменю. Згідно з матеріалами, зібраними Р. Кайндлем на Буковині та Гуцульщині, люди зазвичай клянуться Богом, Ісусом, Марією, особливо святым Миколаєм, святым Михаїлом, Іваном Сучавським (покровителем Буковини); поширені також інші формули присяги. Найпоширенішою є «Біх мене», інші: «Бог мене покарає»; «Я клянусь Ісусом Христом і святою Богородицею» [15]. У 1894 році Р. Кайндль опублікував ще один фольклорний текст (м. Рогатин) про безголового привида: підступно вбитий старий солдат, що пере-

творився на привид, просить героїв тексту упокоїти його душу – перепоховати за християнським звичаєм, натомість обіцяючи в потрібний час попередити про загрозу смерті [14].

У травні 1893 року на сторінках галицької газети «Дѣло» Василь Щурат дорікав українським фольклористам і етнологам, що вони ігнорують прекрасну можливість долучитися до авторського колективу *Am Ur-Quell* і сприяти популяризації українознавчої тематики серед німецькомовної європейської наукової спільноти. Того ж року до українознавчих публікацій в *Am Ur-Quell* долучився Федір Вовк. Його невеличке повідомлення «Голод і холера в Україні» [21] на прикладі переповідок, зібраних у Катеринославській губернії, ілюструє народне уявлення про походження голоду і холери: поміщики хотіли повернути кріпосницький лад і звернулися з цим проханням до царя, але той сказав, що неможливо закріпачити таку велику кількість, якщо за три роки людей поменшає, тоді він поверне кріпацтво. Натомість дав наказ розбивати садки, копати колодязі, обкурювати сіркою хати, спалювати одяг хворих, таким чином зупинивши голод і холеру в Україні. Для порівняння паралельно із цим сюжетом Ф. Вовк опублікував і матеріал про становище селян під час голоду в Росії (*Hungornot in Gross-Russland*), яке вплинуло і на місцевий фольклор: селяни Тамбовської губернії остерігалися брати гуманітарну допомогу від англійського меценатського товариства, боячись, що їх навертатимуть у англіканство, а деякі «знаючі» жінки вважали, що то допомога від Антихриста. Ці два сюжети яскраво ілюструють менталітет обох народів.

У 1894 році В. Щурат розмістив ґрунтовну розлогу рецензію на етнографічну роботу Ф. Вовка «Шлюбний ритуал та обряди на Україні» [18], опубліковану 1891 року французькою мовою у щорічнику *l'Anthropologie* Паризького антропологічного товариства. Рецензент відзначив важливість та актуальність праці Ф. Вовка, оскільки останній подав не лише окремі весільні обряди, а повністю структурував та описав весільний обряд. Він спромігся вилучити прадавні елементи, занурюючись у літописні джерела, вичленити язичницькі його форми: «пограбування

та купівля шлюбу, нелегітимність та матріархат», що красномовно свідчить про існування та функціонування первісних форм шлюбу. У досвітках, вечорницях, значній ролі матері у весільному обряді Ф. Вовк, на думку В. Щурата, вбачав залишки матріархату, що є предметом для роздумів та подальших наукових рефлексій для фольклористів та етнологів.

У 1893 році І. Франко та В. Щурат опублікували на сторінках *Am Ur-Quell* матеріали «утаємненої мови» («таємної мови» соціального діалекту), зібрані за принципом «Анкети з етнографії південних слов'ян» Ф. Краусса серед галицької молоді сіл Нагуєвичі, Грибовиці; професійного сленгу галицьких будівельників; «київських дніпровських рибалок та лоцманів: кожне слово розбивається на назвами букв кирилиці (“бувай здоров” звучить як “буки-ук-віди-аз-іже земля-добро-он-рци-он-віди”)), жартівлива перестановка коренів слів, що надає реченню гротескно-безглузлого змісту» [8]. Наступного року В. Щурат доповнив наведену вище інформацію прикладами, поданими до львівського гумористичного журналу Іваном Нечуєм-Левицьким, зафіксованими від представників сільських парубочих громад.

Продовжуючи фольклорну тематику, В. Щурат опублікував статтю про народне уявлення про чарівні гроші (*Zaubergeld*) [19], у якій зауважив, що сюжет про магічні гроші відомий майже всім європейським народам, відтак і українцям. Чарівні гроші – як правило, копійки, іноді срібні монети – мають властивість повертатися до господаря після здійснення купівлі-продажу. Отримати таку монету можна так: випадково знайти; придбати у чорта або єврея, дотримуючись певних умовних заборон та обрядодій. В. Щурат звернув увагу на те, що в сюжеті завжди фігурує ліва рука / нога: «Люди завжди вірять, що не тільки ліва рука, ліва нога, але й вся ліва частина людського тіла належить до злої сили, до чорта. Отже, <...> давати лівою рукою несприятливо. Дане не принесе удачі власнику, навпаки, тільки шкоди» [19, S. 105]. До народних вірувань, пов'язаних з чарівними грошима, належить звичай прибивати стару монету до столу, порогу (тут, на думку В. Щурата, металеву монету заступає металева підкова, забита у поріг кінцями всереди-

ну приміщення). До таких дій вдавалися насамперед власники магазинів, шинків. Дослідник наводить приклади сюжетів про чарівну монету з фольклору росіян, поляків, євреїв, німців («щасливий рубель / талер / гульден»).

В останньому номері *Am Ur-Quell*, що побачив світ, І. Франко помістив статтю *Volkstümliches aus rutenischen Apokryphen* щодо історії ранньохристиянської літератури та елементів фольклору в ній [7]. Навівши три великі цитати, що звучали з вуст священника-проповідника з амвона (датовані початком XVIII ст.), про світобудову, І. Франко вичленовує з них фрагменти народного православ'я (фольклорні образи ангелів та їхніх антиподів), що підтверджує думку надзвичайного поширення народної віри, яка вплинула і на сільського священника [7, S. 85].

Наслідуючи ідею Ф. Краусса про якнайширшу презентаційність усної народної творчості будь-якого народу, 1896 року віденський збирач фольклору Ісаак Робінзон (*Isaac Robinsohn*) надрукував в *Am Ur-Quell* статтю «Лірник в українців», у якій ознайомив німецькомовного читача з феноменом українського лірництва, постаттю лірника, його статусом у традиційному суспільстві, музичним репертуаром, де переважають сумні, тужливі сюжети [17]. Для прикладу І. Робінзон у своїй статті помістив також думу «Сирітка», яку записав від старого лірника у м. Бродях:

Помер отець, мати,
Дісталися діти,
Дісталися діти
Сиріти навіки.
Ой, пішла сирота
По світі блукати,
По світі блукати,
Мамунчі шукати.
Здбав єя Господь Бог,
Стався ей питати:
– Де ти йдеш, сирото?
– Мамунчі шукати.
– Ой, не йди, сирото,
Бо далеко зайдеш,
Бо далеко зайдеш,
Мамунчі не знайдеш.
Бо твоя мамунця
На високій горі,
На високій горі
Ув ліжашім гробі.

Ой, пішла сирота
Та й стала плакати,
Сталася до неї
Мамунця обзивати:
– Ах, хто там плачі
На моїм гробі?
– Ах, то я, мамунчі,
Возьми мене к собі.
– Тут нема, сирото,
Ні їсти і ні пити.
Тільки приказано
В сирій землі гнити.
Нех тобі мачуха
Головоньки вмие,
Головоньки вмие,
Сорочечки зшиє.
– Ще мені мачуха
Головки не змила,
А вже ж мені мачуха
В'язи накрутила.
Та зіслав Господь Бог
Два ангели з неба,
Та й взяти сироту
Високо до неба.
Та й зіслав Господь Бог
Два сатани з пекла,
Та й взяли мачуху
Глибоко до пекла.
Та й привай, мачухо,
Маєш плац широкий,
Та поглянь, мачухо,
Як то Бог високий [17].

Ф. Краусс порівнював українські пісні-думи з гусярськими піснями та російськими билинами, наголошуючи на важливості дослідження епічних традицій слов'янських народів для розуміння їхньої національної свідомості [16].

На жаль, через причини фінансового характеру, останній номер журналу побачив світ 1898 року. Попри те, що журнал проіснував неповних десять років, Ф. Краусс своїм авторитетом у німецькій фольклористиці та публікаційною діяльністю спромігся надати фольклору статус політичної зброї, який відкрив нові простори для розуміння недержавлених народів (євреїв, боснійців, словенців, сербів, хорватів, українців) у Центральній Європі на рубежі століть.

Примітка

¹ В україномовній бібліографії вживається ім'я Соломон, наприклад, в Енциклопедії сучасної України.

Джерела та література

1. Раймунд Фрідріх Кайндль. Розвідки з нагоди 150-ліття від дня народження / упоряд. С. Осадчука, О. Добржанського ; за ред. С. Осадчука. Чернівці : Книги–XXI, 2016. 224 с.
2. Чучко М., Грябан В. Етнографічні дослідження Раймунда Фрідріха Кайндля : історико-бібліографічний огляд. *Раймунд Фрідріх Кайндль. Розвідки з нагоди 150-ліття від дня народження / упоряд. С. Осадчука, О. Добржанського ; за ред. С. Осадчука. Чернівці : Книги–XXI, 2016. С. 109–138.*
3. Щурат В. Am Urquell. Monatschrift für Volkskunde. Herausgegeben v. Friedrich S. Krauss. *Дзюло*. 15.05.1893. URL :<https://zbruc.eu/node/79850>.
4. Am-Urquell: Monatschrift für Volkskunde. 1890–1896. Vols. 1–7.
5. Bohlman Philip V. *Jewish Music and Modernity*. New York : Oxford University Press, 2008. 320 p.
6. Burt Raymond L. Friedrich Salomo Krauss (1859–1938): Selbstzeugnisse und Materialien zur Bibliographie des Volkskundlers, Literaten und Sexualforschers mit einem Nachlaßverzeichnis. Vienna : Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1990.
7. Franko I. Volkstümliches aus rutenischen Apokryphen. *Am Ur-Quell*. 1898. S. 82–85.
8. Franko Iw., Söurat W. Geheime Sprachweisen. *Am Ur-Quell*. 1893. S. 76–78.
9. Kaindl R. F. Baba Jaudocha-Dokia. *Am Ur-Quell*. 1891. S. 150.
10. Kaindl R. F. Bida (das Unglück). *Am Ur-Quell*. 1891. S. 207.
11. Kaindl R. F. Diebglauben. *Am Ur-Quell*. 1891. S. 185–186.
12. Kaindl R. F. Galizisch-rutenische Weihnachtbräuche. *Am Ur-Quell*. 1892. S. 41–42.
13. Kaindl R. F. Hexenleiter. *Am Ur-Quell*. 1892. S. 168.
14. Kaindl R. F. Warum gehen Spukgeister kopflos um. *Am Ur-Quell*. 1894. S. 197–199.
15. Kleine Mitteilungen. *Am Ur-Quell*. 1893. S. 260.
16. Krauss F. Guslarenlieder. *Am Ur-Quell*. 1897. S. 40.
17. Robinsohn J. Der Lirnik bei den Kleinrussen. *Am Ur-Quell*. 1896. S. 27–28.
18. Ščurat W. Volkov Theodore: Rites et usages nuptiaux en Ukraine. *Am Ur-Quell*. 1894. S. 266–267.
19. Ščurat W. Zaubergeld. *Am Ur-Quell*. 1893. S. 105–110.
20. Urquell, der. Eine Monatschrift für Volkskunde. 1897. Vol. 1. New series of Am-Urquell.
21. Volkov Th. Hungernot und Cholera in der Ukraine. *Am Ur-Quell*. 1893. S. 87.
22. Walravens H. Schriftenverzeichnis des Wiener Ethnologen, Sexualwissenschaftlers, Schriftstellers und Verlegers Friedrich S. Krauss (1859–1938). Berlin : Simon Verlag für Bibliothekswissen, 2010. 260 p.

References

1. OSACHUK, Serhiy, Oleksandr DOBRZHANSKYI (compilers). *Raimund Friedrich Kaindl. Studies on the Occasion of the 150th Anniversary of His Birthday*. Edited by Serhiy OSADCHUK. Chernivtsi: Books–XXI, 2016, 224 pp. [in Ukrainian].
2. CHUCHKO, Mykhaylo, Viktoriya HRIABAN. Ethnographic Studies of Raimund Friedrich Kaindl: A Historical and Bibliographic Review. In: Serhiy OSACHUK, Oleksandr DOBRZHANSKYI (compilers). *Raimund Friedrich Kaindl. Studies on the Occasion of the 150th Anniversary of His Birthday*. Edited by Serhiy OSADCHUK. Chernivtsi: Books–XXI, 2016, pp. 109–138 [in Ukrainian].
3. SHCHURAT, Vasyl. Am Urquell. Monatschrift für Volkskunde [Am Urquell. A Folklore-Themed Monthly]. Herausgegeben v. Friedrich S. Krauss [Published by Friedrich S. Krauss]. In: Antin HORBACHEVSKYI, ed.inchief, *The Cause*, 1893, May, 15 [online]. Available from: Orest DRUL, ed.inchief, *Zbruch*. <https://zbruc.eu/node/79850> [in Ukrainian].
4. KRAUSS, Friedrich Salomon (ed.). *Am-Urquell: Monatschrift für Volkskunde* [Am Urquell: A Folklore-Themed Monthly]. Hamburg, 1890–1896. Vols. 1–7 [in German].
5. BOHLMAN, Philip Vilas. *Jewish Music and Modernity*. New York: Oxford University Press, 2008, 320 pp. [in English].
6. BURT, Raymond L. *Friedrich Salomon Krauss (1859–1938): Selbstzeugnisse und Materialien zur Bibliographie des Volkskundlers, Literaten und Sexualforschers mit einem Nachlaßverzeichnis* [Friedrich Salomon Krauss (1859–1938): Personal Testimonials and Materials for the Bibliography of Folklorists, Writers and Sexologists with an Inventory of Their Heritages]. Vienna: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften [Publishing House of the Austrian Academy of Sciences], 1990 [in German].
7. FRANKO, Ivan. Volkstümliches aus rutenischen Apokryphen [Folk Materials from the Ruthenian Apocrypha]. In: Friedrich Salomon KRAUSS (ed.). *Am Ur-Quell*. Hamburg, 1898, pp. 82–85 [in German].

8. FRANKO, Ivan, Vasyl SHCHURAT. Geheime Sprachweisen [Secret Ways of Speaking]. In: Friedrich Salomon KRAUSS (ed.). *Am Ur-Quell*. Hamburg, 1893, pp. 76–78 [in German].
9. KAINDL Raimund Friedrich. Baba Jaudocha-Dokia [Baba Yavdokha-Dochia]. In: Friedrich Salomon KRAUSS (ed.). *Am Ur-Quell*. Hamburg, 1891, p. 150 [in German].
10. KAINDL Raimund Friedrich. Bida (das Unglück) [The Misfortune]. In: Friedrich Salomon KRAUSS (ed.). *Am Ur-Quell*. Hamburg, 1891, p. 207 [in German].
11. KAINDL Raimund Friedrich. Diebglaben [The Belief in Thieves]. In: Friedrich Salomon KRAUSS (ed.). *Am Ur-Quell*. Hamburg, 1891, pp. 185–186 [in German].
12. KAINDL Raimund Friedrich. Galizisch-rutenische Weihnachtbräuche [Halychyna-Ruthenian Christmas Customs]. In: Friedrich Salomon KRAUSS (ed.). *Am Ur-Quell*. Hamburg, 1892, pp. 41–42 [in German].
13. KAINDL Raimund Friedrich. Hexenleiter [The Witch Ladder]. In: Friedrich Salomon KRAUSS (ed.). *Am Ur-Quell*. Hamburg, 1892, p. 168 [in German].
14. KAINDL Raimund Friedrich. Warum gehen Spukgeister kopflos um [Why Do Ghosts Go About Headless]. In: Friedrich Salomon KRAUSS (ed.). *Am Ur-Quell*. Hamburg, 1894, pp. 197–199 [in German].
15. ANON. Kleine Mitteilungen [Small Messages]. In: Friedrich Salomon KRAUSS (ed.). *Am Ur-Quell*. Hamburg, 1893, p. 260 [in German].
16. KRAUSS, Friedrich Salomon. Guslarenlieder [Guslar Songs]. In: Friedrich Salomon KRAUSS (ed.). *Am Ur-Quell*. Hamburg, 1897, p. 40 [in German].
17. ROBINSOHN, J. Der Lirnik bei den Kleinrussen [Lira-Players among the Lesser Russians]. In: Friedrich Salomon KRAUSS (ed.). *Am Ur-Quell*. Hamburg, 1896, pp. 27–28 [in German].
18. SHCHURAT, Vasyl. Volkov Theodore: Rites et usages nuptiaux en Ukraine [Fedir Vovk: Nuptial Rites and Customs in Ukraine]. In: Friedrich Salomon KRAUSS (ed.). *Am Ur-Quell*. Hamburg, 1894, pp. 266–267 [in French].
19. SHCHURAT, Vasyl. Zaubergeld [Magic Money]. In: Friedrich Salomon KRAUSS (ed.). *Am Ur-Quell*. Hamburg, 1893, pp. 105–110 [in German].
20. KRAUSS, Friedrich Salomon (ed.). *Der Urquell. Eine Monatsschrift für Volkskunde* [The Original Source: A Folklore-Themed Monthly]. Hamburg, 1897, vol. 1. New series of Am-Urquell [in German].
21. VOVK, Fedir. Hungernot und Cholera in der Ukraine [Famine and Cholera in Ukraine]. In: Friedrich Salomon KRAUSS (ed.). *Am Ur-Quell*. Hamburg, 1893, p. 87 [in German].
22. WALRAVENS, Hartmut. *Schriftenverzeichnis des Wiener Ethnologen, Sexualwissenschaftlers, Schriftstellers und Verlegers Friedrich S. Krauss (1859–1938)* [List of Publications by the Viennese Ethnologist, Sexologist, Writer and Publisher Friedrich S. Krauss]. Berlin: Simon Verlag für Bibliothekswissen [Simon Publishing House for Library Knowledge], 2010, 260 pp. [in German].

SUMMARY

The article deals with the 130th anniversary of establishing the ethnological journal *Am Ur-Quell* [At the Original Source in German], as well as with the covering, on its pages, of the place of Ukrainian studies in the context of the Austrian discourse of the humanities of the late XIXth century. The journal's constant editor-in-chief was the Austrian ethnologist and folklorist of Jewish origin Friedrich Salomon Krauss. By publishing the collected South Slavonic folklore (guslar songs, fairy tales, stories, anecdotes) in *Am Ur-Quell*, F. Krauss asserted his status of an outstanding specialist in the field of South Slavonic folklore, and transformed the journal itself into one of the most influential German-language folkloric editions in Europe in the 1890s. While addressing his staff, F. Krauss emphasized that folklore is an international science. *Am Ur-Quell* spread far beyond Austria-Hungary and was, accordingly, a representative and recorder of ethnology as a science in the country. In general, in this decade, F. Krauss's credo was to bring folklore to the top of the German anthropological discourse of the humanities. Therefore, it is obvious that at every opportunity F. Krauss supported scholars and amateurs by distributing and popularizing folkloric collections of the German, Jewish, and Slavonic peoples. At the same time, he cared about the proper scientific level of his publication, which required a lot of physical, emotional, and communicative efforts. Am Ur-Quell-held powerful popularization of folklore led to the formation of more than a dozen new folkloric societies in the 1890s in Germany and Austria-Hungary. Ukrainian-themed issues appeared on the pages of Am Ur-Quell as early as in the initial year of the edition and were represented by folkloric collections and analytical articles by Raimund Kaendl, Ivan Franko, Vasyl Shchurat, Fedir Vovk, and J. Robinsohn. The attention of the scholars was focused on the Ukrainians' folklore, folk calendar, mythology, moral and ethical relations within the community.

Keywords: Am Ur-Quell, Friedrich Krauss, collector, ethnography, folklore.